

Examen VWO 2018

tijdvak 2
woensdag 20 juni
13.30 - 16.30 uur

aardrijkskunde

Dit examen bestaat uit 33 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 – Afrikaanse haute couture uit Nederland

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1.

De manier waarop Vlisco de onderdelen uit de productieketen in het wereldsysteem heeft verspreid, verschilt van de manier waarop veel grote textielbedrijven dat doen.

- 2p 1 Geef twee van deze verschillen.

Gebruik bron 1 en de atlas.

West-Afrika is voor Vlisco altijd al een belangrijke afzetmarkt geweest. Deze regio heeft kenmerken, waardoor Vlisco mogelijkheden ziet om de afzet daar verder te vergroten.

- 2p 2 Geef twee kenmerken van deze regio, waardoor Vlisco mogelijkheden ziet om de afzet daar verder te vergroten.

Ondanks de mogelijkheden die de regio West-Afrika Vlisco biedt, zijn er ook ontwikkelingen die de afzet in deze regio bedreigen. Een van deze ontwikkelingen is *global shift*.

- 2p 3 Beredeneer dat *global shift* voor Vlisco een bedreiging vormt.

Gebruik bron 1.

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de negatieve effecten van globalisering op gebieden en op groepen mensen. Vlisco probeert in de bedrijfsvoering deze negatieve effecten te beperken.

- 2p 4 Geef met behulp van bron 1 twee manieren waarop Vlisco deze negatieve effecten probeert te beperken.

Opgave 1 – Afrikaanse haute couture uit Nederland

bron 1

Vlisco: Afrikaanse haute couture gemaakt in Nederland

In 1846 kreeg de Amsterdamse ondernemer Pieter Fentener van Vlissingen een textieldrukkerij in Helmond in handen. Hij gaf de drukkerij de naam P. Fentener van Vlissingen & Co: Vlisco was geboren.

Vlisco koopt katoenen stoffen uit Azië en bedrukt deze in hun fabriek, die nog altijd in Helmond staat, tot kleurrijke designs.

Vlisco heeft in West-Afrika een relatief groot marktaandeel. In landen als Ivoorkust, Ghana en Nigeria verkopen de kleurrijke stoffen van Vlisco goed, maar er is ook concurrentie vanuit Zuidoost-Azië. Kleding speelt in het leven van veel West-Afrikaanse vrouwen een belangrijke rol. De kleurrijke designs van Vlisco krijgen van de stoffenverkoopsters op de lokale markten vaak eigen namen. Na een bezoek aan Ghana van voormalig president Obama van de Verenigde Staten en zijn vrouw Michelle, kreeg het design in bron 2 de naam 'de handtas van Michelle Obama'.

Via social media probeert Vlisco de namen en de verhalen van de designs te achterhalen.

In 2015 tekende Vlisco een overeenkomst met de Nigeriaanse regering om voortaan gebruik te maken van katoen uit Nigeria. Ook werden afspraken gemaakt om samen te werken met Nigeriaanse designers.

Tentoonstelling Vliscodesigns, museum Helmond

bron 2

Vliscodesign: de handtas van Michelle Obama

Opgave 2 – Superslenders voor de superrijken

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Wereldsteden als New York, Londen en Hongkong trekken verschillende groepen mensen aan.

- 2p **5** Beredeneer dat hierdoor de sociaal-economische ongelijkheid in wereldsteden verandert.

Gebruik bron 1.

In New York zijn edge cities, gated communities en superslenders te vinden.

- 2p **6** Geef aan
- dat gated communities en superslenders bijdragen aan een toename van de ruimtelijke segregatie in New York;
 - welk verschil in functie superslenders en gated communities hebben ten opzichte van edge cities.

Gebruik bron 1.

Niet alleen in Manhattan, maar ook in Brooklyn zullen in de toekomst waarschijnlijk superslenders gebouwd worden.

Stelling: de komst van superslenders in Brooklyn zal het proces van gentrification in de wijk versnellen.

- 3p **7** Geef
- een omschrijving van het begrip gentrification;
 - een argument voor de stelling;
 - een argument tegen de stelling.

Nog los van de hoge kosten die het bouwen van superslenders met zich meebrengt, ligt het niet voor de hand dat dergelijke woontorens in Nederland gebouwd zullen worden.

- 2p **8** Geef hiervoor twee redenen.

Opgave 2 – Superslenders voor de superrijken

bron 1

Superslenders

Voor de superrijken is in wereldsteden als New York, Londen en Hongkong een nieuwe trend zichtbaar: superslenders. Dit zijn woontorens die smaller en hoger zijn dan de standaard wolkenkrabbers die de skyline van deze steden bepalen. De superslenders zijn alleen betaalbaar voor de allerrijksten. In de superslender aan Murray Street in Manhattan worden tweekamerappartementen aangeboden vanaf \$ 2 miljoen. De vermoedelijke vraagprijs voor een penthouse ligt nog veel hoger, rond de \$ 24 miljoen. Kopers van dergelijke appartementen bezitten vaak meerdere huizen op verschillende plekken in de wereld.

Superslender aan Murray Street, Manhattan

Opgave 3 – Yellowstone National Park en omgeving

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1 en de atlas.

Een groot deel van Snake River Plain bestaat uit vulkanische gesteenten.

- 2p 9 Beschrijf het ontstaan van het spreidingspatroon van deze vulkanische gesteenten.

Onder Yellowstone National Park ligt een supervulkaan. Een uitbarsting van een supervulkaan kan op mondiale schaal grote invloed hebben op het klimaat. In het verleden hebben zware vulkaanuitbarstingen zelfs nieuwe geologische tijdperken ingeluid.

- 2p 10 Leg uit dat een zware uitbarsting van een supervulkaan een nieuw geologisch tijdperk zou kunnen inluiden.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 1 en de atlas.

- 2p 11 Leg uit dat in de omgeving van Yellowstone National Park meer neerslag valt dan in Snake River Plain.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 2 en kaartblad 186-187.

De Snake River ontspringt bij Yellowstone National Park en komt bij Kennewick samen met de Columbia River. De Columbia River heeft in een bepaalde periode van het jaar een afvoerpiek.

- 2p 12 Beschrijf het ontstaan van deze afvoerpiek.

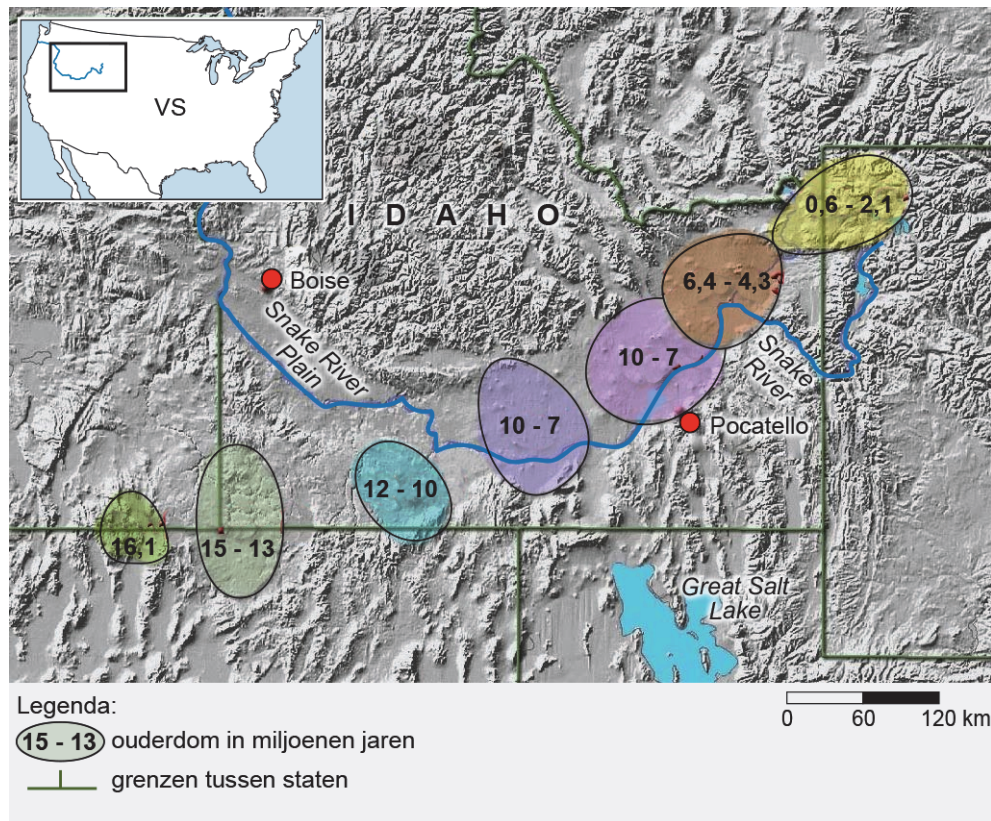
Opgave 3 – Yellowstone National Park en omgeving

bron 1

Yellowstone National Park en Snake River Plain

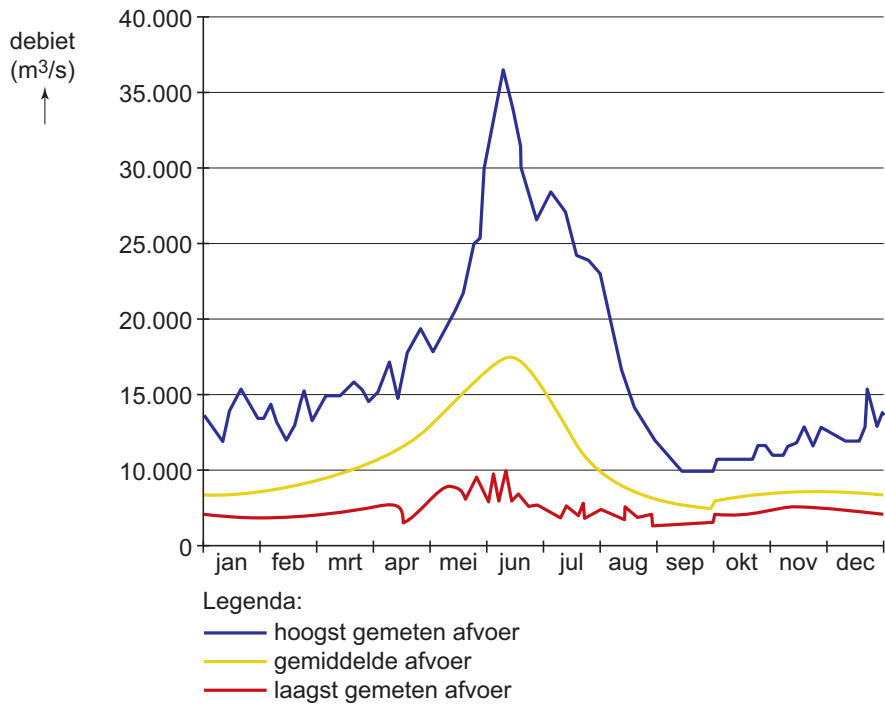
Yellowstone National Park is een hoog gelegen vulkanisch actief gebied in het noorden van de Rocky Mountains. Er bevindt zich een grote caldera, er zijn warme bronnen en geisers. In Yellowstone National Park ontspringt de Snake River, die door Snake River Plain naar het westen stroomt. Snake River Plain is een langgerekt, relatief vlak gebied ten noorden van Great Salt Lake. Het gebied bestaat uit vulkanische gesteenten van verschillende ouderdom. De Snake River komt uiteindelijk bij Kennewick samen met de Columbia River.

Vulkanische gesteenten in Snake River Plain

bron 2

Debietverloop van de Columbia River

Opgave 4 – De stervende stad

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1 en de atlas.

Het stadje Civita di Bagnoregio is gebouwd op gesteenten van vulkanische oorsprong.

- 2p 13 Beschrijf het ontstaan van deze gesteenten aan de hand van de plaattektonische situatie.

Gebruik de overzichtskaart van Italië.

In de omgeving van Civita di Bagnoregio en Orvieto is tegenwoordig geen actief vulkanisme meer.

- 1p 14 Geef aan uit welke aanwijzing je op de overzichtskaart van Italië kunt afleiden dat daar in het verleden wel vulkanische activiteit is geweest.

Civita di Bagnoregio is gebouwd op een rots van tufsteen, een pyroklastisch gesteente. Er is discussie of tufsteen bij de stollingsgesteenten of bij de sedimentgesteenten ingedeeld moet worden.

- 2p 15 Geef een argument om tufsteen
- bij de stollingsgesteenten in te delen;
 - bij de sedimentgesteenten in te delen.

Gebruik bron 1.

Civita di Bagnoregio heeft een toepasselijke bijnaam: de stervende stad.

- 1p 16 Geef de oorzaak waardoor dit stadje deze bijnaam heeft.

Opgave 4 – De stervende stad

bron 1

La città che muore

Op twee uur reizen ten noorden van Rome ligt, net ten zuiden van Orvieto, het stadje Civita di Bagnoregio. Dit stadje is ongeveer 2500 jaar geleden gebouwd op een rots van tufsteen: een gesteente van vulkanische oorsprong. Het stadje staat op de *World Monuments Fund Watch List* van de meest bedreigde monumenten ter wereld. Het stadje heeft de onheilspellende bijnaam 'la città che muore' gekregen: de stervende stad.

Civita di Bagnoregio

Opgave 5 – Landbouwgebieden in het noorden van Vietnam

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik de atlas.

In het noorden van Vietnam valt in de winter, net als in andere delen van het vasteland van Zuidoost-Azië, weinig neerslag.

- 2p 17 Leg uit dat op het vasteland van Zuidoost-Azië in de winter weinig neerslag valt.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 1.

In het noorden van Vietnam vindt landbouw plaats in drie deelgebieden.

- 1p 18 Noteer deze drie deelgebieden op je antwoordblad.
Schrijf achter elk deelgebied of de landbouw die er wordt bedreven intensief of extensief is.

Het verbouwen van rijst op terrassen (zie bron 1) kan worden gezien als een vorm van duurzaam landgebruik.

- 1p 19 Geef aan waardoor het verbouwen van rijst op terrassen kan worden gezien als een vorm van duurzaam landgebruik.

Gebruik bron 1.

Tijdens de Vietnamoorlog (1955 - 1975) zijn ongeveer een miljoen boeren vanuit de delta van de Rode Rivier verhuisd naar de bergen in het binnenland van Vietnam. Deze migratie droeg bij aan het groter worden van de delta van de Rode Rivier.

- 2p 20 Leg uit dat deze migratie bijdroeg aan het groter worden van de delta.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Na de Vietnamoorlog werden in de bovenloop van de Rode Rivier stuwdammen aangelegd. Als gevolg daarvan werd de delta van de Rode Rivier kleiner en gingen landbouwgebieden verloren. In de landbouwgebieden in de delta treedt door klimaatverandering ook landdegradatie op.

- 2p 21 Geef aan
- waardoor de delta na de aanleg van stuwdammen kleiner werd;
 - op welke wijze klimaatverandering bijdraagt aan landdegradatie in de landbouwgebieden in de delta.

Opgave 5 – Landbouwgebieden in het noorden van Vietnam

bron 1

Landbouwgebieden in het noorden van Vietnam

In het noorden van Vietnam vindt landbouw plaats in drie deelgebieden:

- in het laagland: hier vindt overwegend rijstbouw plaats. In de delta van de Rode Rivier wordt op 90 procent van het cultuurland rijst verbouwd.
- in het heuvelland: hier is de landbouw gemengd. Op de hellingen wordt rijst verbouwd op terrassen (zie foto), maar ook mais en cassave.
- in de bergen: hier wordt overwegend mais geteeld. Deze hooglandmais wordt vaak geteeld op tijdelijke akkers. Na een aantal jaren wordt de grond teruggegeven aan de natuur, zodat de bodemvruchtbaarheid en het bos zich weer kunnen herstellen.

Rijstbouw op terrassen in het noorden van Vietnam

Opgave 6 – Rondom de Zuid-Chinese Zee

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik de atlas.

In de Zuid-Chinese Zee overheerst in een deel van het jaar een koude stroming en in een ander deel van het jaar een warme stroming.

- 1p **22** Geef aan waardoor deze wisselende stromingen ontstaan.

Gebruik bron 1.

De olie- en gasreserves in de Zuid-Chinese Zee zijn, net als in andere zeeën en oceanen, te vinden in ondiepe kustgebieden.

- 3p **23** Geef
- het begrip waarmee deze ondiepe kustgebieden waarin olie- en gasreserves te vinden zijn, worden aangeduid;
 - een beschrijving van de wijze waarop olie en gas in deze ondiepe kustgebieden zijn gevormd.

Gebruik bron 2 en de atlaskaarten van Zuidoost-Azië.

China claimt een groot deel van de Zuid-Chinese Zee, omdat deze zee in het verleden al veel door Chinezen werd bevaren. De ASEAN verzet zich nauwelijks tegen de Chinese claim.

- 3p **24** Geef
- de atlaskaart waaruit je kunt afleiden dat de Zuid-Chinese Zee in het verleden al veel door Chinezen is bevaren;
 - een reden vanuit de politieke dimensie waarom de ASEAN zich nauwelijks verzet tegen de Chinese claim;
 - een reden vanuit de economische dimensie waarom de ASEAN zich nauwelijks verzet tegen de Chinese claim.

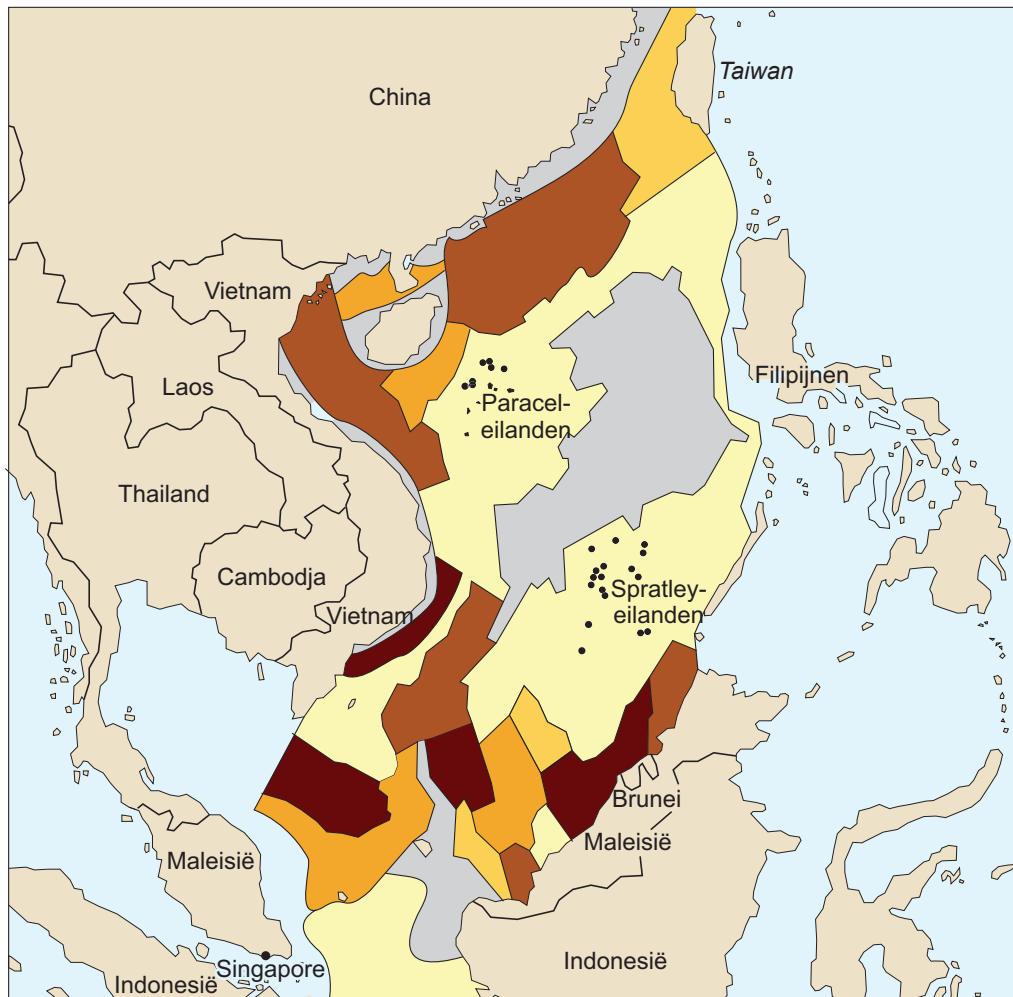
Het conflict over de Zuid-Chinese Zee kan niet alleen worden beschouwd als een regionaal conflict tussen China en de ASEAN, maar ook als een mondiaal conflict tussen hegemoniale staten.

- 2p **25** Beredeneer dat het conflict over de Zuid-Chinese Zee ook als een mondiaal conflict tussen hegemoniale staten kan worden gezien.

Opgave 6 – Rondom de Zuid-Chinese Zee

bron 1

Olie- en gasreserves in de Zuid-Chinese Zee

Legenda:

olie- en gasreserves (in miljoenen vaten olie)

2.500 - 10.000

100 - 1.000

minder dan 1

1.000 - 2.500

1 - 100

onbekend

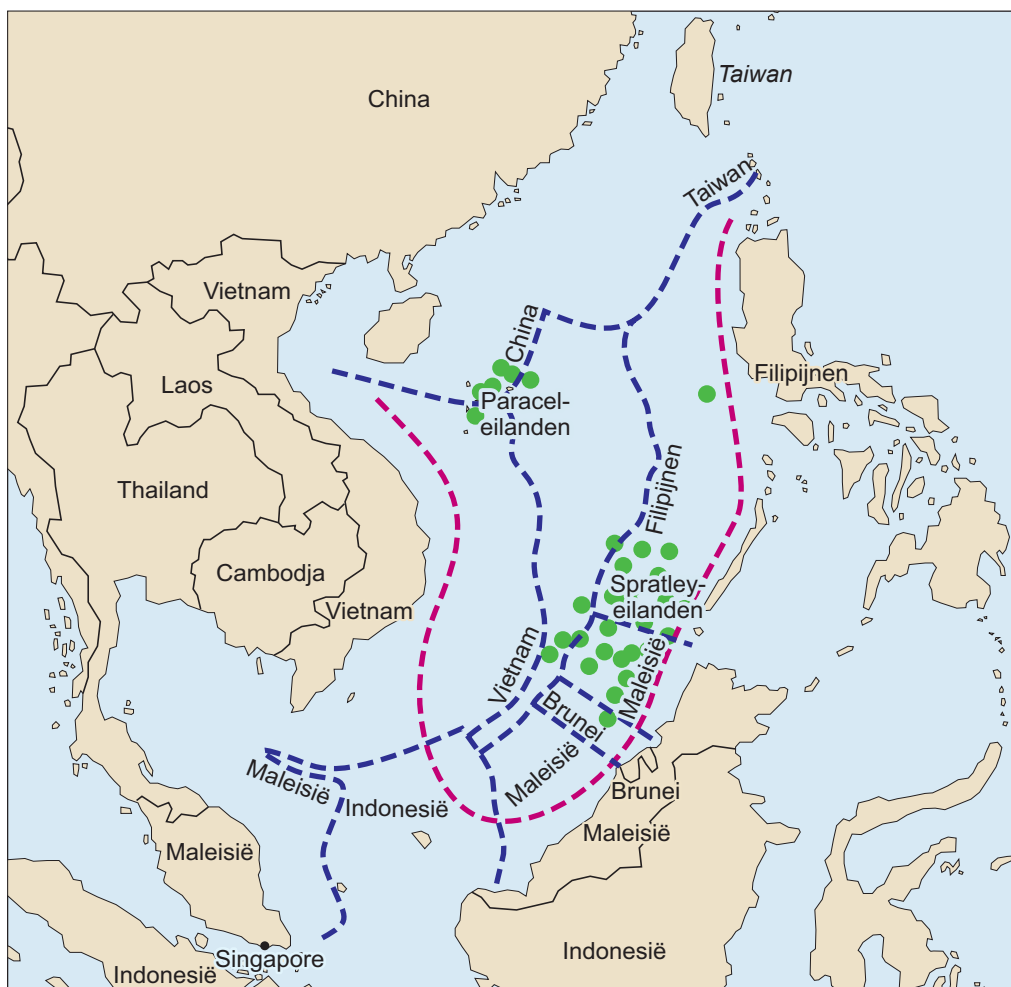
0 300 600 km

China claimt de Zuid-Chinese Zee

Het VN-zeerechtverdrag is een verdrag van de Verenigde Naties waarin staat beschreven dat een aan zee grenzende staat tot 200 zeemijlen uit de kust het recht heeft om de natuurlijke hulpbronnen te exploiteren. Dit is de Exclusief Economische Zone (EEZ). Als de afstand tot een buurland minder dan 200 zeemijlen is, wordt de zee in twee gelijke stukken verdeeld.

China heeft het verdrag uit 1994 ondertekend. Door aanspraak te maken op de Spratley-eilanden en de Paracel-eilanden claimt China nu een groot deel van de Zuid-Chinese Zee, tot ver in de EEZ van landen als de Filipijnen, Maleisië, Brunei, Indonesië en Vietnam.

EEZ's en de claim van China in de Zuid-Chinese Zee

Legenda:

--- door China geclaimd

--- grenzen EEZ's volgens VN-zeerechtverdrag

0 300 600 km

● betwiste eilanden

Opgave 7 – Schiermonnikoog

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik de atlas.

Nederland heeft drie typen zachte kusten. De waddenkust in het noorden van Nederland is er daar één van.

- 2p **26** Noteer de andere twee typen zachte kust op je antwoordblad. Geef voor elk van deze typen zachte kust aan waar deze in Nederland voorkomen.

Gebruik bron 1 en atlaskaart 94.

Ten zuiden van elk Waddeneiland ligt het wantij. Het wantij ligt niet precies halverwege de zuidkant van elk eiland, maar ten oosten daarvan.

- 3p **27** Beschrijf in drie stappen dat het wantij niet precies halverwege de zuidkant van elk eiland ligt, maar ten oosten daarvan.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

Bij Schiermonnikoog worden voorlopig geen zandsuppleties uitgevoerd.

- 2p **28** Geef
- hiervan een fysisch-geografische oorzaak;
 - hiervoor een sociaal-geografische reden.

Aan de noordkant van Schiermonnikoog is halverwege de vorige eeuw een stuifdijk aangelegd. De zee bleef echter een paar keer per jaar gaten in de stuifdijk slaan. Door de openingen die hierbij ontstonden, stroomde bij hoge waterstanden zeewater het achterliggend gebied in.

- 2p **29** Geef twee redenen waarom het behouden van deze openingen in de stuifdijk goed past bij dynamisch kustbeheer.

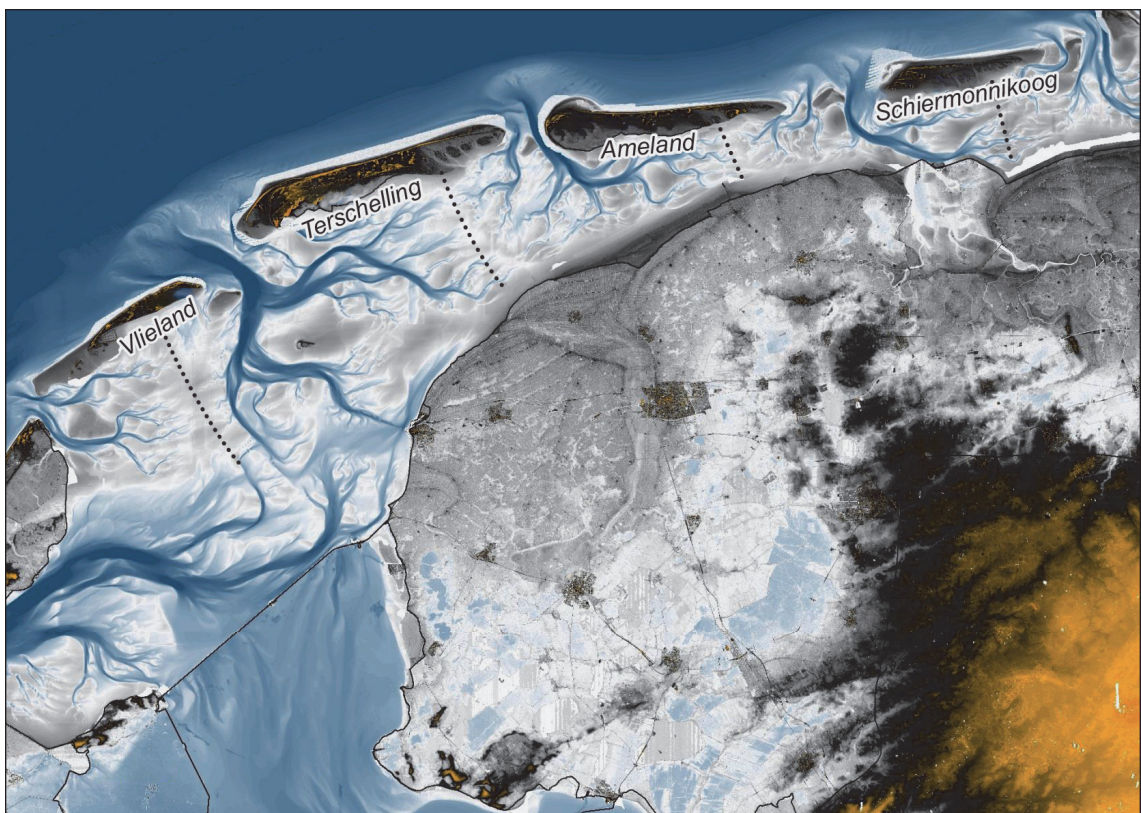
Opgave 7 – Schiermonnikoog

bron 1

Wantij

Bij vloed stroomt water uit de Noordzee door de zeegaten tussen de Waddeneilanden, de Waddenzee in. Ten zuiden van elk eiland bevindt zich een smalle zone die het wantij wordt genoemd. Op het wantij is wel sprake van eb en vloed, maar er is nauwelijks stroming. Het wantij ligt aan de zuidkant van elk Waddeneiland niet precies halverwege, maar ten oosten daarvan. Voor boten is het wantij vaak een barrière, terwijl wadlooproutes het wantij juist volgen.

Ligging van het wantij ten zuiden van de Waddeneilanden

Legenda:

..... wantij

waterdiepte en hoogte in meters
t.o.v. NAP

© Arcadis

bron 2

Schiermonnikoog

Opgave 8 – De geografie van het Nederlands voetbal

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1 en de atlas.

Nederland wordt in de atlas opgedeeld in primaire, secundaire en tertiaire verzorgingsgebieden.

- 1p **30** Welk primair verzorgingsgebied heeft geen betaaldvoetbalclub?

Gebruik bron 1 en de atlas.

De voetbalclubs FC Groningen en SC Heerenveen hebben elk een relatief groot verzorgingsgebied.

- 2p **31** Beredeneer dit met het begrip reikwijdte.

De laatste decennia zijn een aantal voetbalstadions afgebroken die van oorsprong in oude arbeiderswijken stonden. De voetbalclubs die daar speelden, spelen nu in een nieuw stadion aan de rand van de stad.

Vaak was een regionale samenwerking tussen gemeentes, bedrijven en de voetbalclubs nodig om deze nieuwe stadions te realiseren.

- 3p **32** Geef
- het begrip waarmee deze regionale samenwerking wordt aangeduid;
 - twee redenen waarom de oorspronkelijke locaties niet meer geschikt waren voor voetbalclubs.

De laatste jaren zijn sommige voetbalclubs in financiële nood gekomen of zelfs failliet gegaan. Om een club uit de financiële nood te halen zou een fusie met een andere club redding kunnen bieden. Vanuit de sociaal-culturele dimensie is zo'n fusie echter lastig te bewerkstelligen.

- 2p **33** Beredeneer dat bij dergelijke fusies de economische dimensie botst met de sociaal-culturele dimensie.

Toelichting bij bron 1

Deze fankaart laat de geografische spreiding zien van voetbalfans in Nederland. De gekleurde gebieden kunnen worden beschouwd als de verzorgingsgebieden van de voetbalclubs.

In gemeentes die met één kleur zijn weergegeven hebben bewoners de voorkeur voor één zelfde voetbalclub.

In gemeentes die met twee kleuren zijn weergegeven hebben bewoners de voorkeur voor twee verschillende voetbalclubs.

In gemeentes die met drie kleuren zijn weergegeven hebben bewoners de voorkeur voor drie verschillende voetbalclubs.

In gemeentes die in het wit zijn weergegeven hebben bewoners geen duidelijke voorkeur voor een voetbalclub.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.